Marek Klimek

Strategia rozwiązywania problemów społecznych jako narzędzie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu

Studia Politicae Universitatis Silesiensis 9, 196-204

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MUZEUM HISTORII POLSKI

Marek Klimek

Strategia rozwiązywania problemów społecznych jako narzędzie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu

Abstract: The strategy of solving the social problems as a tool to prevent from the social exclusion

Both the scale and the diversity of contemporary occurring social problems are necessary to search for the effective methods of reducing them. Act of 12.03.2004 of Social Welfare requires local government to develop local strategies for addressing social problems. The scope of these programs includes the concepts dealing with such social problems as poverty, unemployment, orphanhood, disability, addiction, the threat of public safety, domestic violence, etc. This article aims to analyze the importance of county and municipal strategy for social problems solving, and a provincial strategy for social policy in preventing from the social exclusion.

Key words: social problems solving, social exclusion, poverty, unemployment, orphanhood, disability, domestic violence

W kontekście procesów integracji europejskiej proces planowania strategicznego stał się znaczącym czynnikiem wspomagania rozwoju społeczno-gospodarczego. Potrzeba opracowania strategii, czyli długofalowego programu rozwoju, wynika z kilku przesłanek. Najważniejszą z nich jest konieczność zaprogramowania skoordynowanych działań różnych podmiotów i instytucji, które w określonej przestrzeni, czasie i sytuacji społecznej, gospodarczej i politycznej, uwzględniając posiadane środki i zasoby, a także uwarunkowania zewnętrzne, dadzą oczekiwane rezultaty prowadzące do zintegrowanego rozwoju w różnych sferach funkcjonowania państwa i społeczeństwa. Strategia powinna stanowić narzędzie do optymalnego wykorzystania wszystkich posiadanych zasobów oraz uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych

w celu jak najefektywniejszego rozwoju społeczno-gospodarczego środowiska, którego dotyczy.

Efektywna realizacja zadań publicznych, w tym zwłaszcza z zakresu rozwiązywania problemów społecznych, wymaga spójnych przedsięwcięć wielu podmiotów. Ogólne kierunki rozwoju systemu polityki społecznej, w tym pomocy społecznej, wynikają z regulacji Unii Europejskiej oraz dokumentów programowych na szczeblu centralnym. Istotną rolę w procesie rozwiązywania problemów społecznych odgrywają również samorządy lokalne. W świetle art. 17 ust. 1, pkt 1 ustawy z dn. 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz.U. z 2009 roku nr 175, poz. 1362 z późn. zm.) do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym z zakresu pomocy społecznej należą „opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka". Analogiczny zapis w odniesieniu do zadań własnych powiatu zawiera art. 19 pkt 1 ustawy, na mocy którego do zadań własnych powiatu należą „opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka — po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami". Z kolei zgodnie z art. 21 pkt 1 do zadań własnych samorządu województwa należą „opracowanie, aktualizowanie i realizacja strategii wojewódzkiej w zakresie polityki społecznej będącej integralną częścią strategii rozwoju województwa obejmującej w szczególności programy: przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, wyrównywania szans osób niepełnosprawnych, pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, współpracy z organizacjami pozarządowymi — po konsultacji z powiatami". Zgodnie z założeniami, strategia rozwiązywania problemów społecznych powinna definiować i wyznaczać kompleksowy system działań podejmowanych przez samorząd terytorialny w partnerstwie z innymi podmiotami, w celu poprawy warunków życia mieszkańców.

Termin „strategia" pochodzi od greckiego słowa „strategom", używanego jeszcze w okresie starożytności, które początkowo miało znaczenie militarne i odnosiło się do kierowania wojskami z pozycji naczelnego wodza. W innych dziedzinach ludzkiej aktywności, zwłaszcza w polityce i gospodarce oraz w zarządzaniu rozwojem społeczno-gospodarczym, termin ten zaczął funkcjonować dopiero na przełomie lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych XX wieku. W Polsce wzrost zainteresowania opracowywaniem strategii rozwoju nastąpił w drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych XX wieku. W świetle literatury przedmiotu strategia rozwoju jest to „koncepcja działania zmierzającego do zrównoważonego i długotrwałego rozwoju regionu, przedstawiona

w formie zwartego dokumentu zawierającego procedury osiągania zamierzonych celów"[1]. Jej istota polega na wyborze długoterminowych celów głównych i pośrednich oraz wyznaczeniu metod ich osiągania, w tym zasobów niezbędnych do zrealizowania tych celów w określonych warunkach, przy danych ograniczeniach i w ramach przyjętego horyzontu czasowego. Zdaniem J.B. Quinna, „strategia to wzór lub plan, który integruje w organizacji główne cele, obowiązujące polityki i logiki postępowania w zwartą całość. Dobrze sformułowana strategia pozwala nakierować i uplasować zasoby organizacji w trwały układ oparty na własnych kompetencjach organizacji, uwzględniający jej słabe strony, antycypujący zmiany w otoczeniu i sytuacyjne posunięcia inteligentnych oponentów"[2].

Ilustracją zestawienia różnych aspektów definiowania strategii jest model 5×P Mintzberga. Autor ten zakłada, że strategii nie można zredukować do pojedynczych definicji, lecz może ona być rozpatrywana i określana jako:

— P jak *plan* lub rodzaj świadomie zamierzonego działania; w tym ujęciu strategię opracowuje się przed działaniem, którego ona dotyczy, a opracowanie to jest świadome i celowe;
— P jak *pattern* (wzór, model) — utożsamiany ze sformalizowanym, ustrukturalizowanym działaniem; w tym znaczeniu strategia to konsekwencja w działaniu, która może być zamierzona lub niezamierzona; strategie jako plan i wzorzec mogą być od siebie niezależne, ponieważ konsekwencja w działaniu nie musi być wcale skutkiem uprzednich planów, jest ona wynikiem działania ludzi;
— P jako *ploy* (sterowanie) — działanie zmierzające do osiągnięcia konkretnego celu; strategia może być planem, który odnosi się do konkretnej sytuacji organizacji, może również oznaczać specyficzny manewr (sposób działania), który ma zmylić przeciwnika lub konkurenta;
— P jak *position* (pozycja, miejsce) — identyfikowane z szukaniem korzystnej pozycji czy miejsca w otoczeniu, które pozwala sprostać konkurencji; to miejsce w otoczeniu może być skutkiem przygotowywanego wcześniej planu, ale może być również rezultatem wytrwałości w działaniu;
— P jak *perspective* — postrzeganie swojej pozycji w przyszłości, w mniej lub bardziej odległej perspektywie; w tym znaczeniu strategia dla organizacji jest tym, czym osobowość dla człowieka, sięga do wnętrza organizacji, do ludzi zjednoczonych wspólnym celem lub działaniem[3].

---

[1] *Programowanie rozwoju regionalnego. Poradnik dla samorządów województwa*. Red. J. Hausner z zespołem. Kraków 1999, s. 16.

[2] J.B. Quinn: *Strategies for Change*. In: *The Strategy Process. Concepts. Contexts. Casus*. Red. H. Mintzberg, J.B. Quinn. Upper Saddle River 1966, s. 3. Cyt. za: M. Lisiński: *Metody planowania strategicznego*. Warszawa 2004, s. 17.

[3] J.B. Quinn, H. Mintzberg, R.M. James: *The Strategy Process*. Upper Saddle River 1998, s. 13. Cyt. za: M. Lisiński: *Metody planowania*…, s. 17—18.

W procesie konstruowania i realizacji strategii możemy wyróżnić zarządzanie i planowanie strategiczne. Zarządzanie strategiczne jest pojęciem szerszym i obejmuje zarówno formułowanie, jak i wdrażanie strategii. Z kolei planowanie strategiczne jest pierwszym etapem zarządzania strategicznego i polega na samym formułowaniu strategii rozwoju.

Tomasz Czapla wyróżnia trzy modele przygotowania strategii rozwoju:

— model liniowy — opisujący ciągłość i metodyczność działań planistycznych, który integruje w strategii decyzje, działania i plany;
— model adaptacyjny — polega na monitorowaniu otoczenia i dokonywaniu niezbędnych zmian adaptacyjnych w celu osiągnięcia wieloaspektowego dopasowania, a strategia odzwierciedla ten szczególny wgląd metodyczny;
— model objaśniający — zakłada się w nim, że rzeczywistość nie jest czymś obiektywnym, ale jest wynikiem społecznych interakcji; strategia jest definiowana w tej właśnie konwencji przez wskazanie objaśniającej metafory, przez którą jest opisywana[4].

Z metodologicznego punktu widzenia proces opracowania strategii rozwoju obejmuje następujące etapy:

— diagnoza stanu istniejącego (raport otwarcia) — obejmuje analizę potencjałów i czynników wewnętrznych oraz zewnętrznych, wpływających na aktualny stan rozwoju społeczno-gospodarczego na przykład regionu oraz jego perspektywy; diagnoza powinna precyzyjnie charakteryzować aktualny stan rozwoju gospodarczego i społecznego we wszystkich jego aspektach, związki przyczynowo-skutkowe i współzależności rozwojowe, czynniki determinujące rozwój oraz obszary i zagadnienia krytyczne dla rozwoju diagnozowanego regionu; analiza diagnostyczna umożliwia ocenę aktualnego stanu rozwoju regionu oraz określenie przewidywanej jego ewolucji w przyszłości;
— analiza strategiczna — na przykład analiza SWOT[5] — analiza mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń; podstawowym celem analizy strategicznej jest zebranie i uporządkowane przedstawienie wniosków wynikających z diagnozy, które będą miały decydujący wpływ na wyznaczenie celów strategicznych i kierunków rozwoju regionu;
— wizja przyszłości — jest przewidywanym obrazem przyszłości, do jakiego dążymy pod wpływem realizacji założeń strategicznych; opisuje ona efekty określonych procesów w regionie i w jego otoczeniu oraz stanowi tło wyboru celów strategicznych;
— scenariuszowe wariantowanie strategii — obejmuje prognozy i modele rozwoju regionu i jego otoczenia; wytyczenie potencjalnych scenariuszy

[4] T. Czapla: *Wewnętrzne wyznaczniki strategicznej sytuacji przedsiębiorstwa*. Łódź 1999, s. 16 i n.

[5] Skrót SWOT pochodzi od angielskich słów: *strengths* (atuty), *weaknesses* (słabości), *opportunities* (szanse), *threads* (zagrożenia).

rozwoju (scenariuszy szans, scenariuszy zagrożeń itp.), które nie muszą, ale mogą, zaistnieć w przyszłości, określa przyszłe uwarunkowania wewnętrzne i zewnętrzne mające wpływ na funkcjonowanie regionu;
— wybór celu strategicznego i celów pośrednich — cele wyznaczają kierunki działania określające jednocześnie obszary zaangażowania podmiotów życia społecznego i gospodarczego odpowiedzialnych za realizację założeń strategicznych;
— formułowanie programów działania — wyznaczenie działań niezbędnych do wdrażania oraz podmiotów odpowiedzialnych za ich realizację;
— założenia kontroli strategicznej i monitoring programów rozwoju — monitoring strategii polega na bieżącej obserwacji i analizie wdrażania celów strategicznych i realizacji programów operacyjnych;
— weryfikacja celów na podstawie monitoringu.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych jest jednym z podstawowych narzędzi realizowania polityki społecznej na poziomie lokalnym. Jej istotę stanowi wyznaczenie skoordynowanych działań lokalnych podmiotów ukierunkowanych na ograniczanie zasięgu takich negatywnych zjawisk społecznych, jak: bezrobocie, ubóstwo, bezdomność, niepełnosprawność, uzależnienia, przemoc w rodzinie, sieroctwo, zagrożenie bezpieczeństwa publicznego itp. Wspólną cechą tych wymienionych problemów społecznych jest zagrożenie wykluczeniem społecznym osób lub całych grup społecznych, których te problemy dotyczą. Problematyka wykluczenia społecznego jest często podejmowana w literaturze socjologicznej, pedagogicznej, psychologicznej oraz w ramach licznych innych nauk. Wiele definicji ściśle wiąże wykluczenie społeczne z kwestią ubóstwa. I choć podczas analizowania grup społecznych zagrożonych wykluczeniem społecznym należy zwrócić szczególną uwagę na osoby dotknięte problemem ubóstwa, wydaje się, że trzeba przyjąć szerszą definicję wykluczenia społecznego niż tylko samo pojęcie ubóstwa rozumiane jako niedostatek dóbr materialnych. W praktyce występowania wykluczenia społecznego mamy bowiem zazwyczaj do czynienia z wieloma nakładającymi się na siebie wymiarami marginalizacji[6]. Dlatego wykluczenie społeczne powinno być rozumiane szerzej, jako bierność, niezdolność jednostek, a niejednokrotnie nawet całych grup, do uczestnictwa w różnych sferach funkcjonowania społeczeństwa. Cechą immanentną wykluczenia społecznego jest alienacja, marginalizacja, bierność, deprywacja materialna oraz poczucie społecznej niższości. W ustawie z dn. 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. 2003 r., nr 122, poz. 1143 z późn. zm.) w art. 1 ust. 2 definiuje się **osoby podlegające wykluczeniu społecznemu**

[6] M. Klimek: *Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu w kontekście wdrażania Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007—2013*. W: *Dokąd zmierza pomoc społeczna? Perspektywy rozwoju po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej*. Red. M. Klimek. Stalowa Wola 2009, s. 103—104.

jako te, „które ze względu na swoją sytuację życiową nie są w stanie własnym staraniem zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych i znajdują się w sytuacji powodującej ubóstwo oraz uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym". Na ważne zagrożenia związane z marginalizacją i postępującym procesem dezintegracji społecznej wskazuje również *Narodowa Strategia Integracji Społecznej* z 2003 roku. Zauważa się w niej, że marginalizacja i wykluczenie społeczne, powodując zagrożenia dla rozwoju i postępu społecznego, przyczyniają się do stopniowego ograniczania podmiotowości jednostek i grup społecznych, zanikania społecznej aktywności, zdolności do działania oraz utrwalanie się bierności społecznej. Podłożem tego procesu jest przede wszystkim „zrywanie więzi społecznych, mających fundamentalne znaczenie dla społecznej aktywności, zdolności do samoorganizacji społecznej, kształtowania demokratycznego ładu społecznego". Utrwalający się w ten sposób stan bierności jest stanem samoutrwalającym i prowadzi do społecznej katastrofy[7].

Wśród przyczyn wykluczenia społecznego wymienia się czynniki:

— strukturalne — wpływ warunków ekonomicznych oraz procesów społecznych i demograficznych, w tym pozycja na rynku pracy, stan rodzinny, poziom edukacyjny, miejsce zamieszkania;
— instytucjonalne — brak lub utrudnione możliwości zaspokajania potrzeb życiowych w wyniku wadliwego działania instytucji odpowiedzialnych za ich realizację;
— społeczne — dyskryminacja, niekorzystna sytuacja indywidualna[8].

Strategia rozwiązywania problemów społecznych w świetle założeń ustawodawcy powinna stanowić skuteczny mechanizm ograniczania problemów wykluczenia społecznego i patologii społecznych na poziomie lokalnym. Efektywność rozwiązywania problemów społecznych wymaga współpracy wielu podmiotów w ramach zintegrowanego i skoordynowanego systemu, w którym równorzędnym partnerem administracji samorządowej wszystkich szczebli i jednostek organizacyjnych pomocy społecznej powinny być organizacje i instytucje należące do różnych sektorów życia publicznego, w tym szczególnie organizacje pozarządowe. Niezbędnymi warunkami efektywnej realizacji tego typu działań są: rzetelna diagnoza i obiektywne rozpoznanie rzeczywistych potrzeb oraz problemów społeczności lokalnej, a także długofalowy plan działań.

Lokalne planowanie strategiczne tworzy merytoryczne podstawy podejmowania decyzji przez podmioty planowania i zarządzania strategicznego, przez co wyznacza kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego na określo-

---

[7] *Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski*. Warszawa 2003, s. 14.

[8] *Program Operacyjny Kapitał Ludzki. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007—2013*. Warszawa 2007, s. 35.

nym terenie. Współcześnie posiadanie aktualnej strategii rozwoju stanowi także formalną podstawę umożliwiającą ubieganie się zarówno o środki wsparcia z budżetu państwa, jak i o środki pomocowe Unii Europejskiej oraz międzynarodowych instytucji finansowych. Dlatego, biorąc pod uwagę efektywność i aspekty wdrażania strategii, niezwykle istotna jest spójność kierunków rozwojowych i metod ich realizacji na wszystkich szczeblach planowania i zarządzania strategicznego — gminnym, powiatowym, regionalnym, krajowym z założeniami polityki strukturalnej Unii Europejskiej.

Jak zauważa Teresa Zbyrad, podczas konstruowania strategii niejednokrotnie powstaje wiele barier typu organizacyjnego i formalnoprawnego. Po pierwsze, zachodzi konieczność zmobilizowania innych kluczowych podmiotów lokalnych i zaproszenia ich do prac nad strategią. Po drugie, rysuje się obawa przed „zboczeniem" z drogi, która początkowo towarzyszy idei strategii, z uwagi na przeszkody natury prawnej, na przykład wpisanie w strategię zadań nieadekwatnych do celów statutowych danej instytucji czy organizacji. Po trzecie, im więcej osób, tym więcej pomysłów, niekoniecznie mających znaczenie dla rozwiązywania problemów społecznych, ale wyrażających dominację jednych podmiotów nad innymi[9]. Interesujące badania na temat lokalnych dokumentów strategicznych z zakresu pomocy społecznej w kontekście ich wdrażania oraz skuteczności w rozwiązywaniu problemów społecznych przeprowadziła Fundacja TUS w ramach projektu „Aktywni obywatele, demokratyczny samorząd". Opublikowany w 2008 roku raport dotyczy monitoringu realizowania ustawowego obowiązku tworzenia strategii rozwiązywania problemów społecznych i ich jakości na terenie gmin i powiatów województwa mazowieckiego. Okazało się, że mimo ustawowego obowiązku opracowania strategii rozwiązywania problemów społecznych przez samorządy gminne i powiatowe, dokumenty te posiadało jedynie 84% przebadanych powiatów i 65% gmin. W świetle przeprowadzonych badań skonstruowano obraz „typowej" gminnej i powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych:

— pisana była na okres od pięciu do dziewięciu lat,
— przygotowywano ją nie dłużej niż pół roku,
— koordynacją prac i wdrażaniem strategii zajmują się instytucje pomocy społecznej,
— konsultowana była głównie z instytucjami administracji publicznej podczas cyklicznych spotkań,
— główne obszary zainteresowań to kwestie osób niepełnosprawnych, bezrobotnych i młodzieży,

[9] T. Zbyrad: *Strategia strategii rozwiązywania problemów społecznych — czyli o pozornej decentralizacji*. W: *10-lecie funkcjonowania samorządu powiatowego (1999—2009). Doświadczenia i perspektywy*. Red. M. Klimek, J. Czerw. Stalowa Wola 2010, s. 240.

— nie posiada budżetu i harmonogramu działań,
— jest ewaluowana i aktualizowana co trzy lata[10].

Stosunkowo duża liczba samorządów, które mimo ustawowego obowiązku nie opracowały i nie wdrażają strategii, świadczy o tym, że strategia ta często nie jest postrzegana jako skuteczne narzędzie zarządzania procesem ograniczania zakresu występujących problemów społecznych. Część samorządów tworzy te dokumenty wręcz z obowiązku, czego częstym skutkiem jest ich bezwładność w aspekcie realizacyjnym. Najważniejszą barierą efektywnego zarządzania strategicznego, często zgłaszaną przez samorządy, jest brak środków na realizację strategii. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, iż to od aktywności i operatywności władz samorządowych oraz innych podmiotów lokalnych zależy skuteczne pozyskiwanie zewnętrznych źródeł finansowych. Przejawy bierności w tym zakresie uniemożliwiają efektywne ograniczanie zakresu występowania problemów społecznych. Jednym z najważniejszych instrumentów finansowych dostępnych jednostkom samorządu terytorialnego, instytucjom szeroko rozumianej polityki społecznej raz organizacjom pozarządowym na realizację zadań z zakresu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu jest Europejski Fundusz Społeczny. W bieżącym okresie programowania funduszy strukturalnych alokacja środków Europejskiego Funduszu Społecznego dla Polski w ramach Programu Operacyjnego „Kapitał Ludzki" wynosi 11,5 mld euro (wraz z wkładem krajowym). Dlatego samorządy, które planują aktywne pozyskiwanie środków Unii Europejskiej, przygotowują strategie, gdyż jest to formalny wymóg aplikowania o dotacje. Natomiast te samorządy, które nie mają takich planów, zazwyczaj po prostu strategii nie uchwalają.

Warunkiem prawidłowej realizacji strategii jest jej monitorowanie, regularna, okresowa ewaluacja i aktualizacja stosownie do zmieniających się potrzeb. Strategia rozwoju nie powinna być dokumentem zamkniętym ani w sensie merytorycznym, ani też czasowym. Jednak w aż 33% strategii powiatowych i 13% gminnych nie uwzględnia się zapisów dotyczących ewaluacji, monitoringu i aktualizacji[11]. Wyniki badań ilościowych i jakościowych wskazują również na słabość procesu konsultacji dokumentów strategicznych. We wszystkich przypadkach konsultacje odbywały się przede wszystkim z udziałem administracji publicznej, często natomiast z pominięciem tak zwanych partnerów społecznych (w tym organizacji pozarządowych). Taki sposób konsultacji strategii może powodować zawężenie widzenia problemów społecznych jedynie do perspektywy władz samorządowych i nieobej-

[10] Fundacja TUS. *Aktywni obywatele, demokratyczny samorząd. Raport podsumowujący badania przeprowadzone w ramach projektu zrealizowanego ze środków Unii Europejskiej — Program Środki Przejściowe PL2005/017—488.01.01.01 oraz Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego*. Warszawa 2008, s. 6.

[11] Ibidem, s. 7, 32.

mowanie całego spektrum zagadnień[12]. Zastanawiającą kwestią jest również brak w strategiach budżetów i harmonogramów działań, czyli tego, co wręcz powinno stanowić ich istotę. Bez tych dwóch elementów nawet najlepiej napisana strategia nigdy nie zostanie wdrożona. Zaledwie 5% powiatów i 7% gmin deklaruje, że zawarły w strategii budżet planowanych działań. Harmonogram umieszczono tylko w niespełna połowie strategii powiatowych i gminnych, choć bez harmonogramu nie sposób ocenić postępu zaplanowanych działań[13].

Strategia powinna stanowić podstawę skutecznego zarządzania rozwojem społeczno-gospodarczym, w tym również procesem ograniczania zakresu występowania problemów społecznych i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. Strategie są wieloletnimi dokumentami programowymi, które stanowić powinny podstawę efektywnego zarządzania działaniami z zakresu polityki społecznej przez samorząd oraz skutecznego pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych z budżetu państwa i funduszy Unii Europejskiej na realizację projektów ze sfery społecznej.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych jest potrzebna władzom samorządowym, mieszkańcom, organizacjom pozarządowym, bo wskazuje na problemy społeczne występujące w środowisku lokalnym oraz wyznacza cele i metody ich rozwiązywania. W strategii określa się priorytety i założenia polityki społecznej w środowisku, którego dotyczy. Ponadto zgodnie ze współczesnymi tendencjami, zwłaszcza unijnymi, posiadanie strategii jest niezbędnym warunkiem ubiegania się o dotacje, w tym ze środków unijnych. Jest także narzędziem dla władz lokalnych, które stymuluje proces rozwoju, określa lokalne możliwości rozwojowe i środki służące osiąganiu określonych celów.

---

[12] Ibidem, s. 7—8, 20—21.
[13] Ibidem, s. 9, 29—31.